

Zagonetke nestalih brodova

Plovidba morima oduvijek je predstavljala veći ili manji rizik, pogotovo u stara vremena kad se plovilo s veoma primitivnim nautičkim pomagalicama. Oluje, grebeni ili gusari bili su najopasniji neprijatelji drvenih brodova i njihovih posada. Mnogi jedrenjaci pošli su na putovanja da se više nikad ne sazna za njih i njihov udes. Tada nije bilo radija i jedini način slanja poziva za pomoć bilo je bacanje u more boce s porukom na nekoliko jezika. Stradalnicima nije preostalo drugo, nego da čekaju i nadaju se da će more odnijeti bocu do obale nastanjene ljudima koji će biti u stanju da pročitaju poruku. Stoga u stara vremena nije bio rijedak slučaj da su bez traga nestali brodovi sa svim pučnicima i posadom.

Polovinom prošlog stoljeća isplovio je iz Liverpoola putnički parobrod »Pacifik« s 288 putnika. On nikada nije stigao na odredište. Zameo mu se svaki trag i nije se našao ni najmanji znak po kome bi se mogla saznati njegova sudbina. Nekoliko godina kasnije, 26. srpnja 1870., isplovio je iz New Yorka željezni putnički brod »City of Boston«. Dva dana kasnije zaustavio se u Halifaxu i potom prosljedio za Queenstown kamo nikad nije stigao. Što se desilo brodu, posadi i 191 putniku nikad se nije tačno moglo utvrditi. Moglo se samo pretpostaviti da je udario o ledenjak ili da je postao žrtvom požara.

Pred 60 godina na jednom britanskom brodu — svjetioniku bio je instaliran prvi radiotelegrafski uređaj, no slučaj je htio da je taj brod bio teško oštećen te je novi uređaj u brzo došao u mogućnost da dokaže svoju vrijednost. Danas se više ne može ni zamisliti oceanski brod bez radio uređaja i stoga je gotovo nemoguće da bi takav brod mogao nestati, a da se o njegovom udesu ništa ne sazna. Pa ipak, u ovih pola stoljeća odkako postoji brodska bezžična telegrafija desilo se nekoliko nestanaka velikih brodova koji još do danas nisu objašnjeni.

Za vrijeme II svjetskog rata, 1944., jedan britanski obalni brod od 217 tona pošao je iz Birkenheada na 30 milja dugačko putovanje do Prestona. Na ovako kratkoj pruzi nije se mnogo udaljavao od obale, pa ipak je nestao bez traga i glasa. U tom području nije zapažena nikakva neprijateljska aktivnost, a i vrijeme je bilo prilično povoljno. Četiri godine nakon ovog slučaja nestao je na putu između Engleske i Kube parobrod »Samkey« sa 48 članova posade. Ovaj 7000 tonski brod bio je star svega nekoliko godina i smatrali su ga u svakom pogledu za moderno opremljenu jedinicu.

»Tatsuwa Maru« japanski brod od 6312 tona, građen godine 1937. nestao je u srpnju godine 1952. On je s teretom riže za Kobe isplovio 6. svibnja iz luke Bulo-Bukom. Na on će-

tiri dana dospio je u tajfun pri čemu izgleda da mu je uništena radio-stanica. Drugi udar tajfuna potopio je brod, no kako je prošla posada nije poznato. Početkom 1955. nakon duge potrage proglašen je nestalim argentinski brod »General San Martin« koji je putovao iz Buenos Airesa u Bahía Blanca. Nije nađena ni olupina, ni preživjeli članovi posade niti, išta što bi moglo rasvijetliti slučaj. Liberty brod »Nordic Star« natovaren s 9500 tona ugljena nestao je u oluji 75 milja zapadno od Ouessanta. Slučaj se desio pod kraj prosinca 1956. Posljednju vijest sa »Nordic Stara« primio je mali britanski brod »Leo«. Jedino što se našlo bio je prazan čamac za spasavanje. Interesantno je da je »Nordic Star« imao na palubi oveću pukotinu, ali da predstavnik Lloyda prilikom posljednjeg pregleda broda nije tome pridavao nikakve važnosti.

U najnovije vrijeme nestalo je nekoliko brodova; blizu Nove Gvineje novozelandski brod »Muniana«, na Atlantiku španjolski brod »Castillo de Montuih« i američki tanker »Marine Sulphur Queen«. Nestanak ovih brodova također nije objašnjen. Nestali su bez traga, tek je iz jednog aviona opažena golema žuta mrlja na površini mora. Smatra se da je nastala kao posljedica potonuća »Marine Sulphur Queen« ier je ovaj tanker tipa T-2 bio nakrcan sumporom.

Ratni brodovi nisu nestajali tako često kao trgovački. U novije vrijeme zabilježeni je nestanak samo jednog, bojnog broda »Sao Paulo«, koji je pripadao brazilskoj ratnoj mor-

narici. Ova je jedinica god. 1951. prodana u staro željezo, pa su je dva oceanska tegljača trebali odvući iz Rio de Janeira u rezalšte Clyde u Britaniji. S broda su skinuti svi uređaji, osim zastarjelih strojeva koji već godinama nisu bili u upotrebi. Skinuta je i pomoćna artiljerija, ali su iz nepoznatih razloga ostavljeni glavni topovi od 280 mm, što je uvelike poremetilo stabilitet broda. Neprilike su počele još prije isplavljenja, kad je jedan od ljudi, koji su trebali biti na »Sao Paulu« za vrijeme tegljenja, bio ranjen. Smatralo se da su dva teglja; čelični od 5 inča i manila konop od 22 inča, sasvim dovoljni za potpunu sigurnost tegljenja. Kad je konvoj došao na 150 milja od Azora, digla se oluja. Težak trup bojnog broda koji nije imao kormilarskog uređaja prijetio je da potopi oba tegljača. U krajnje opasnoj situaciji presječeni su teglievi i trupina je prepuštena sama sebi. Još nekoliko sati održavana je UKV veza s ljudima na »Sao Paulu«. Idućeg jutra ustanovljeno je da trupine nema pa je alarmirana avijacija. Potrage su ostale bezuspješne. Ostalo je samo nagađanje, a sud je u svom izvještaju potonuće broda obrazložio prevelikim brojem nezaštićenih otvora na trupini.

Čak ni najmodernija pomagala ne mogu oteći moru tajne koje ono neće da otkrije. Ostaje nam samo da se nadamo da će misteriozni nestanci brodova u buduće biti rjeđi zahvaljujući naglom razvoju tehnike na području navigacije i spasavanja ljudi na moru.

Tragičan sukob

Jednog tmurnog maglovitog dana u septembru 1854. putnički liner »Arctic«, na glasu kao najveći, najbrži i najluksuzniji brod na Sjevernom Atlantiku isplovio je iz Liverpoola za New York krećući putnicima. Sloveći kao tada najbolji brod on je naravno privlačio najbogatije i najuglednije putnike poput današnjih britanskih »Queen Mary« i »Queen Elizabeth«, francuskog »France« i američkog »United States«.

Poslije podne 27. septembra, kad se »Arctic« nalazio na oko 50 milja od Cap Racea, a njegovi putnici sa znatiželjom očekivali izvještaj prvog oficira o prevalenom putu tog dana, iz magle je izronio mali francuski parobrod »Vesta« i duboko se zabio u bok transatlantika. Izgledalo je sasvim nevjerojatno da bi ovaj sjajan, čvrsto građen brod od 2800 tona mogao biti ozbiljnije oštećen od malog 250 tonskog patuljka. Stoga su prvi naponi bili usmjereni na pružanje pomoći »Vesti« koja se svojim pramcem gotovo do prednjeg jarbola zabila u liner, i izgledala kao da joj nema spasa. Uskoro se, međutim, pokazalo da je »Arctic« tako teško oštećen da je njegovo daljnje održavanje na vodi došlo u sumnju. Kapetan je stoga odlučio da poduzme sve, kako bi najbrže stigao do New Foundlanda i tamo nasukavanjem spasio i brod i putnike.

Naredio je da se Golijat oslobodi Davidova zagrljaja, ali to je bilo kobno. Voda je stala navirati kroz oslobođenu rupu u brod i nastala je panika. Nedisциплиnirana posada pojurila je u čamce za spasavanje prepuštajući žene i djecu njihovoj užasnoj sudbini. Tako se odigrala jedna od najvećih tragedija na moru u kojoj su život izgubila 322 čovjeka. Postupak posade imao je svoj epilog čak u britanskom parlamentu.

»Arctic« je potonuo, a što je bilo s »Vestom«? Ona nije potonula, jer je, za razliku od drvenog »Arctica«, bila izgrađena od željeza i opremljena nepropusnim pregradama. Plovidla je zatim još oko 20 godina mijenjajući zastave i luke. Njen kraj nije poznat, ali sigurno nije bio zanimljiv. Zanimljivije je to da je prilikom sudara s »Arcticom« njom zapovijedao kapetan Duchesne kome je deset godina kasnije povjerenje zapovjedništvo nad brodom »Washington«, prvim francuskim brodom koji je otvorio putničku liniju Francuska—Sjedinjene Države. Pouchen teškom tragedijom koju je sam prouzrokovao, Duchesne je na »Washingtonu« poduzeo sve mjere kako se ona ne bi ponovila, pogotovo kad se nalazio u vodama New Foundlanda.